

פרד"ס התורה בפרשת השבוע בעריכת הרב נעם יעקבי שליט"א

מעייץ הפרשה

הניצנים של התשובה

כל הפעולות חללו עזרו לחם שלא להסתבך בקללת המחלוקת, נוח נורתה אבן-חפינה ונזרע הגרעין של התשובה שלהם, מכאן נארגו חמשן ההרהורים הללו ומרגע לרגע יותר ויותר, אבל לא הספיקו עוד להשלים ולהכשיל בנפשם תשובה סופית, תשובה מלאה וחזקה, עד שפתאום מצאו את עצמם בסביבות האש, עוד בטרם נגמרה המחשבה, ולכן לא הספיקו להוסיף עוד הרחקה מן האוויר הרע. ההרהור האחרון נגמר, אבל לא בפיהם, וזה מחוסר זמן.

אבל הקב"ה ששומע ומאזין לכל מה שנעשה בתוך עמקי הנפש, לפניו גלוי וידוע גם מה שנעשה ונגמר לפני סוף וגמר התפתחות המחשבה, וזה כאילו כבר יצאה אל הפועל, כאילו כבר נולדה ויצאה החוצה, עד שנגלה לעין כל ונשמעה תרועת המחשבה, הם פצחו ברננת שירות ויסדו מזמורים בפה, בתופים ובמחולות, ועל גמר ההרהורים אמרו שירה והיא נתקבלה שם במרומים, בשמים ממעל, השכינה ירדה למטה לקבל בברכה את תשובתם.

וזוהו לימוד כיצד צריכים לשמור מכל משמר את התעוררות הניצוץ הראשון, איך לאחוז בנקודה הראשונה ולהשתדל לפתח אותה, להרחיבה ולהגדילה עד שהיא תהיה ליצירה מושלמת עד גמירה, במעשים טובים.

(מעייני החיים" ג' מתוך מאמר "אבן הפינה" - רבי חיים אפרים זיץ'יק)

"וַיֵּשׁ יִצְחָק מֵאֵת ה'" (במדבר טז, לה). "שבשעה שהיו יושבין אצל קרח אביהם רואין את משה וכובשין את פניהם בקרקע, אמרו אם נעמוד לפני משה רבינו, נוהגין אנו בזיון באבינו, וכבר נצטוונו על כבוד אב ואם, ואם לא נעמוד, כבר כתיב "מפני שיבה תקום", מוטב שנעמוד מפני משה רבינו, ואעפ"י שאנו נוהגין בזיון באבינו. באותה שעה הרחישו לבם בתשובה, עליהם אמר דוד "רחש לבי דבר טוב" (ילקוט קרח טז, תשנב) "להודיעך שלא יכלו להתוודות בפיהם, אלא כיון שרחש לבם בתשובה, קבלם הקב"ה, וכו'. עד שאין האדם יוצר את המחשבה בלבו הקב"ה מבין, ולמה לא יכלו לומר בפיהם שירה, שאול פתוחה, והאש מתלהטת סביבותיהם, דכתיב "ואש יצאה מאת ה'", ואומר "ותפתח הארץ את פיה", לכך נאמר "רחש לבי דבר טוב" (מדרש תהילים מה).

הנה משני מאמרים אלה של חז"ל אנו לומדים, כי התשובה התחילה עוד לפני אותו מאורע ועונש של פתיחת הארץ ובליעתם, ולמה אם כן לא הספיקו להתוודות בפה, כפי שאמרו חז"ל משמע מכאן, כי התחלת התשובה באמת היתה קודם, במה שהם פירשו תחילה מעצת אביהם, לא השתתפו באסיפתם ומנעו עצמם מלשמוע את הסתת אביהם והעדה, ובנוסף לזה נקטו בפעולה הנועזת לעמוד מפני משה רבינו, למרות הרגש הטבעי של כבוד אביהם, כי הם השתלטו גם על הנטיה לקיים ציווי התורה בכיבוד אב.

מעייץ ההלכה

מצוות שריפת חלה

אופן ביעור חלה טמאה בארץ ישראל

א. בזמנינו - שכולנו טמאי מתים - אין לעשות עיסה שלא הוכשרה לקבל טומאה. ולכן כל ה'חלה' שאנו מפרשים הוא טמא, ודינו כדן תרומה טמאה. ב. תרומה וחלה טמאה צריך לבערה, ומצוותה בשריפה. ג. בטעם חובת השריפה, י"א משום חשש תקלה. וי"א שהוא מצד הדין, דומיא דשריפת קדשים. ונקטינן להלכה כדעת הסוברים שהוא חובה מן הדין.

ד. נחלקו ראשונים במצוה זו - שריפת תרומה טמאה, האם היא חובה מן התורה או מדרבנן. ובזמן הזה, שנקטינן להלכה דהפרשת חלה דרבנן, אף חובת שריפת החלה היא מצוה דרבנן. ה. החובה בשריפה דוקא, ולא לכלותה באופני כלוי אחרים. וכל שכן שאין לקברה, שיש בזה חשש תקלה, שמא ימצאוהו לאחר הקבורה. ו. לא תקנו ברכה על מצוות שריפה תרומה וחלה טמאה, ומכמה טעמים. ז. להנות ממנו בשעת שריפתה וביעורה, הכהן רשאי להנות ממנו, אבל ישראל אסור.

ח. יש מן האחרונים שהחמירו שלא להפסיד תרומה וחלה טמאה באופן שאינו נהנה ממנו בשעת ביעורה. ורוב האחרונים הקילו בזה. ובזמן הזה, שאין דרך להסיק בשריפת תרומה וחלה, לכרע יכול לבערה אף כאשר אין נהנה בשעת הביעור. ט. מצד הדין גם תרומה וחלה טמאה צריכה להנתן לכהן, והוא יבערנו

ב. הנאתו. אבל נהגו שאין נותנין זאת לכהן, אלא ישראל המפריש הוא המבער, ומכמה טעמים שונים. י. באופן השריפה. [א] יזהר שלא ישפוך נפט לפגום המאכל טרם שישרף כיון שמהמצוה בשריפה דוקא. [ב] נקטינן כדעת הסוברים שאפשר לשרפה אפילו בלילה. [ג] דנו האחרונים באופנים שונים שלא יהיה 'מצוות חבילות חבילות' בביעור ושריפת החלה. יא. נקטינן שאין להשהות חלה טמאה בביתו, אלא ישרפנו מיד. [אלא א"כ נותן אותו במקום מיוחד ומאוס, שלא יבואו לידי תקלה]. יב. צריך להזהר שלא יאכל החלה ע"י בעלי חיים. ובמיוחד ע"י בע"ח טמאים. יג. בדורות שעברו היה המנהג הנפוץ לשרוף החלה על הגחלים בתנור האפיה, לאחר היסק התנור, לפני שאפו בו את הפת. אכן בדורינו, שהתנורים קטנים, ואין מוסקים בגחלים, צריך זהירות יתירה שלא יבלעו בלחמת של תרומה טמאה בתוך התנור והתבניות. לכן יש לשרפה כאשר החלה עטופה היטב בניר אלומיניום. ונתונה ע"ג תבנית מיוחדת, שאין אופים עליה. יד. בדורות האחרונים, מחמת החששות הנלוות לשרוף בתנורים שלנו, והקושי לעשות מנורה בחוץ לשרוף את החלה כהוגן. הורו הרבנים שיש על כל פנים לקבור את החלה - שלא יבואו לתקלה, או לעטפו בנייר, ולהשליכו באשפה.

א. בזמנינו - שכולנו טמאי מתים - אין לעשות עיסה שלא הוכשרה לקבל טומאה. ולכן כל ה'חלה' שאנו מפרשים הוא טמא, ודינו כדן תרומה טמאה. ב. תרומה וחלה טמאה צריך לבערה, ומצוותה בשריפה. ג. בטעם חובת השריפה, י"א משום חשש תקלה. וי"א שהוא מצד הדין, דומיא דשריפת קדשים. ונקטינן להלכה כדעת הסוברים שהוא חובה מן הדין. ד. נחלקו ראשונים במצוה זו - שריפת תרומה טמאה, האם היא חובה מן התורה או מדרבנן. ובזמן הזה, שנקטינן להלכה דהפרשת חלה דרבנן, אף חובת שריפת החלה היא מצוה דרבנן. ה. החובה בשריפה דוקא, ולא לכלותה באופני כלוי אחרים. וכל שכן שאין לקברה, שיש בזה חשש תקלה, שמא ימצאוהו לאחר הקבורה. ו. לא תקנו ברכה על מצוות שריפה תרומה וחלה טמאה, ומכמה טעמים. ז. להנות ממנו בשעת שריפתה וביעורה, הכהן רשאי להנות ממנו, אבל ישראל אסור. ח. יש מן האחרונים שהחמירו שלא להפסיד תרומה וחלה טמאה באופן שאינו נהנה ממנו בשעת ביעורה. ורוב האחרונים הקילו בזה. ובזמן הזה, שאין דרך להסיק בשריפת תרומה וחלה, לכרע יכול לבערה אף כאשר אין נהנה בשעת הביעור. ט. מצד הדין גם תרומה וחלה טמאה צריכה להנתן לכהן, והוא יבערנו

טו. עצה זו היא רק בדיעבד, ובליט ברירה כאשר אין אפשרות לשרוף. ובקבורה זו מפסידים את המצוה לשרוף תרומה טמאה. אבל כאשר יש אפשרות לשרוף כדין, צריכים לעשות כן.

טז. גם כאשר האפשרות לשרוף כרוכה בהוצאות כספיות, צריך להוציא הוצאות כפי שנצרך לקיום מצוה דרבנן.

(קונטרס מצות שרפת חלה מאת דומ"ץ בעלזא הרה"ג ישראל יהודה יאקאב שליט"א)

מעין הצדיקים

כ"ה סיון ה'תשנ"א: הגאון רבי ישראל זאב גוסטמן זצ"ל

סיפר הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א, מראשי ישיבות 'אור ישראל' ו'ראשון לציון', מעשה נפלא ששמע על אהבת תורה. כאשר הגאון רבי ישראל זאב גוסטמן זצ"ל ראש ישיבת 'נצח ישראל' ומח"ס 'קונטרסי השיעורים' הגיע לארץ הקודש, פנה לבקר יהודי פשוט בירושלים מיוצאי העיר גרודנא. בהגיעו אליו שאל אותו הרב האם יש לו קשר משפחתי כלשהו עם ר' משה בולבין מגרודנא. אמר לו היהודי שהוא היה דודו. מששמע כך, סיפר לו הרב גוסטמן סיפור מבהיל על אותו דוד.

הלה היה יהודי בעל בית פשוט, שפעם התרגש עליו אסון ושלווה מילדיו נספו רח"ל. ברגעיו הקשים הגיע מרן הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל, רבה של גרודנא, להיות עמו. שאל אותו היהודי: "יאמר לי הרב, מה אוכל לעשות לעילוי נשמות ילדיי?". אמר לו הרב: "כעת נתפנו לך שלש מטות בבית, הכנס שלשה בחורי ישיבה לישון בביתך, וזו תהיה הזכות הגדולה ביותר לנשמות ילדיך".

וכך עשה היהודי, אחרי ה'שבעה' הכניס שלשה בחורי ישיבה, שאחד מהם היה הרב גוסטמן. בכל לילה היה היהודי בעל-הבית עומד ומחכה להם עם כוס תה חם, שאז היה יקר המציאות, עבור כל אחד מהבחורים, ואומר על כל כוס: "לעילוי נשמות ילדיי".

יום אחד העירו לו הבחורים בעדינות, שהיות והם יודעים שהוא ממתין להם בלילה עם כוסות תה, הם ממהרים לסיים את לימודם ולבוא לביתו, למרות שבעצם היו רוצים להמשיך ללמוד. שמע היהודי ואמר: "אם כן, אין צורך. אני לא ממתין יותר, ואתם תוכלו לחזור מתי שתצאו".

ומספר הרב גוסטמן, שיום אחד הוא היה חולה ונשאר במיטה כל היום. ואז, בשעת הלילה הבחין, שכשבעל הבית התכוון לעלות על יצועו, הוא נעמד ואמר: "אני לא מכין כעת שלש כוסות תה, ושזה יהיה לעילוי נשמות ילדיי!"...

*

בתקופת היותו ראש ישיבה המשיך רבנו לשים לילות כימים בעמל התורה. תעיד על כך עובדא שסיפרו תלמידים ורבנו השלימה וסיפר על כך בעצמו. היה זה בעת שעסק בסוגית מזויף מתוכו והתקשה רבנו בהבנת הרשב"א ונשאר ער בלילה בעמלו להבין דברי הרשב"א ולא עלתה בידו. גם בלילה השני יגע ולא גילה פשט שיניח את דעתו. באמצע הלילה השלישי הצליח לגלות תירוץ נפלא שסיפק את דעתו ומרוב עייפות נרדם מיד. וסיפר רבנו שבחלומו הוא רואה את הישיבה של מעלה והם דנים בסוגיא דמזויף מתוכו, והתקשו בהבנת דברי הרשב"א. וקם האור שמח ואמר "יש לי פשט בזה, אבל יש מישהו בישיבה של מטה שמצא תירוץ יותר טוב משלי". ושאלו כולם מהו הפשט שלי. אמר האור שמח "היות והוא עמל כ"כ לכן נחכה עד שיגיע אלינו תכבדו לומר את זה בעצמו". מי שראה את רבנו כשסיפר מעשה זה ראה כמה נהרו פניו. תלמידיו של רבנו היו עדים להתמדתו המופלאה. גם בשבת נהג רבנו כמו שהיה נוהג באירופא ולמד רצוף כל השבת ולא ישן כל ליל שבת.

*

סיפר ת"ח מפורסם סיפור שאינו ידוע על הגאון רבי ישראל גוסטמן